

Vård- och omsorgsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till äldrenämnden

Datum:
2025-05-22

Diarienummer:
ALN-2025-00060

Handläggare:
Evelyn Widenfalk Ehlin, Åsa Lögdberg

Beskrivning av nämndens öppna insatser och insatser som undantas från dokumentationskrav

Förslag till beslut

Äldrenämnden beslutar

1. **att** de insatser som anges i föredragning ska erbjudas utan individuell behovsprövning,
2. **att** fastställa målgrupper och villkor för de aktuella insatserna,
3. **att** besluta om undantag från dokumentationsskyldighet för vissa insatser, samt
4. **att** beslutet gäller från och med den 1 juli 2025.

Ärendet

Den 1 juli 2025 träder en ny socialtjänstlag i kraft. Detta medför förändringar i hur kommunen organiserar, genomför och dokumenterar socialtjänstens insatser. En viktig nyhet är att kommunen kan erbjuda så kallade öppna insatser utan individuell behovsprövning, förutsatt att nämnden beslutar om målgrupp, villkor och utformning.

Lagen innebär skärpta krav på dokumentation då även öppna insatser ska dokumenteras. Undantag från dokumentationskravet finns vid rådgivning, eller om det finns särskilda skäl och nämnden beslutar att dokumentation inte ska ske.

En kartläggning har genomfört av befintliga öppna verksamheter i syfte att anpassa dessa till den nya lagen. I detta ärende finns underlag för vilka insatser som omfattas, vilka målgrupper de riktar sig till, samt hur dokumentationskraven ska hanteras.

Beredning

Ärendet har beretts av avdelningen för Strategi och avtal samt avdelningen för Kvalitet och utveckling. Detta har skett i samverkan med kommunjurister och avdelningarna för Öppna och tidiga insatser, Funktionsstöd samt Myndighet.

Föredragning

Den 1 juli 2025 träder en ny socialtjänstlag (2025:400) i kraft. Lagen medför flera förändringar i hur kommunen ska organisera, genomföra och dokumentera socialtjänstens insatser. Ett av de centrala målen med reformen är att skapa en mer tillgänglig, flexibel och förebyggande socialtjänst.

En viktig förändring är att kommunen får möjlighet att erbjuda vissa insatser utan föregående individuell behovsprövning. Dessa öppna insatser gör det möjligt att nå personer som annars inte söker hjälp, exempelvis barn och unga i riskzon, personer med psykisk ohälsa eller skadligt bruk. Genom att sänka trösklarna för att ta emot stöd kan insatser ges snabbt och i rätt tid.

Beslut om insatser utan individuell behovsprövning

Kommunen har möjlighet att besluta (11 kap 5 §) om att erbjuda insatser utan behovsprövning. För detta krävs ett särskilt beslut från nämnden om vilka insatser som ska vara tillgängliga samt för vilka målgrupper dessa ska gälla. För att ta del av en sådan insats måste individen uppfylla de villkor som fastställts av nämnden. Utförare av insatser ska kontrollera att villkoren är uppfyllda, men får inte genomföra en individuell behovsbedömning. Individen ska informeras av utföraren om möjligheten att ansöka om behovsprövade insatser.

Dokumentationskrav

En ytterligare förändring är skärpningen av dokumentationskraven. Enligt den nya lagen ska alla insatser inom socialtjänsten som huvudregel dokumenteras, även de öppna insatserna. Dokumentationen är viktig för att säkerställa rättssäkerhet, kvalitet, uppföljning och insyn i verksamheten.

Detta innebär att även insatser som tidigare inte omfattats av dokumentationskrav nu kan behöva journalföras, särskilt om de innebär kontakt över tid eller kan påverka den enskildes situation. Dokumentationen ska tydligt redovisa vad som har genomförts, varför det har gjorts och vilka överväganden som har gjorts. Det är viktigt att vara medveten om att vissa deltagare kan välja att avstå från insatsen om de är oroliga för att den ska dokumenteras. För att hantera detta behöver verksamheten ge tydlig information om alternativa öppna insatser som inte kräver dokumentation.

Undantag för dokumentation

Skyldigheten att dokumentera gäller inte vid insatser som enbart utgör rådgivning. Härutöver finns möjlighet att i vissa fall undanta öppna insatser från dokumentationskrav. Detta gäller när det finns särskilda skäl. I förarbetena till lagen nämns följande exempel:

- Om dokumentationen riskerar att medföra svårigheter att nå särskilt utsatta grupper, exempelvis personer som är utsatta för våld i nära relation eller hedersvåld, personer inom prostitution eller personer med beroendeproblematik.
- Om verksamheten är utformad som mötesplats eller träffpunkt och det saknas skäl att dokumentera uppgifter som kan kopplas till enskilda individer.

Nuläge

En kartläggning av nämndens öppna insatser har genomförts med utgångspunkt i den nya socialtjänstlagen. Kartläggningen har fokuserat på målgrupper, dokumentationskrav och insatsernas utformning. I nuläget dokumenteras ingen av de öppna verksamheterna. Enligt den nya lagen innebär detta att vissa insatser som idag inte dokumenteras framöver kommer att behöva börja dokumenteras.

Nämndens insatser utan behovsprövning

Äldrenämnden erbjuder ett antal insatser för att främja psykisk och fysisk hälsa, stärka delaktighet i samhället samt motverka isolering och utanförskap. Insatserna ska anpassas efter socialtjänstlagens mål och intentioner för att på bästa sätt möta invånarnas behov.

Insatserna ska planeras utifrån befolkningsprognoser och besöksstatistik för att möta invånarnas behov. Genom att kontinuerligt följa demografiska förändringar och deltagarfrekvens kan verksamheten anpassas vad gäller geografisk placering, innehåll och tillgänglighet. Målet är att erbjuda relevanta, behovsanpassade och lättillgängliga insatser i hela kommunen.

Insatserna är tillgängliga för personer i Uppsala kommun utan krav på behovsprövning och inkluderar:

- Träffpunktsverksamhet
- Anhörigstöd
 - Rådgivande samtal till anhöriga
 - Stödsamtal till anhöriga
 - Egentidsstöd till anhöriga
- Demensvårdsstöd
- Syn- och hörselstöd
- Assistans för att kunna utföra bassängträning
- Sysselsättning för personer över 65 år.

Enligt nya socialtjänstlagen (SoL) är rådgivande insatser undantagna från dokumentationskravet. Andra insatser kan undantas genom beslut från ansvarig nämnd om det finns särskilda skäl, till exempel lågtröskelverksamheter och träffpunkter. Öppna insatser där uppföljning på individnivå är lämpligt eller där dokumentation behövs för att insatsen ska bli ändamålsenlig, bör inte undantas från dokumentationskravet. Sådana insatser kan exempelvis vara stödsamtal till anhöriga.

I ärendets bilaga finns insatsernas definition och verksamheternas nuvarande benämning. Verksamheternas namn kan förändras utan nämnd beslut.

Följande insatser ska nämnden ha utan behovsprövning:

Träffpunkter

- Syfte: Att skapa social samvaro och motverka isolering genom öppna mötesplatser.
- Målgrupp: Alla vuxna i behov av gemenskap.
- Villkor: Personer över 65 år, bosatta i Uppsala kommun.
- Dokumentation: Ingen dokumentation avseende uppgifter som kan röja den enskildes identitet då särskilda skäl bedöms föreligga för att undanta verksamheten från dokumentationsskyldighet.

Demensvårdsstöd

- Syfte: Att underlätta vardagen för personer med kognitiv svikt genom kunskap, stöd och vägledning, stärkt trygghet, självständighet och livskvalitet. Stödet kan även ges till anhöriga, både individuellt och i grupp.
- Målgrupp: Personer med kognitiv svikt.
- Villkor: Personer över 65 år, ska vara bosatta i Uppsala kommun.
- Dokumentation: Individuell dokumentation krävs för att följa deltagande och individuella behov.

Rådgivande samtal till anhöriga

- Syfte: Att ge vägledning och stöd till anhöriga som vårdar en närstående i hemmet, för att underlätta deras situation och främja en hållbar omsorg.
- Målgrupp: Anhöriga som ger stöd till en närstående med långvarig sjukdom, funktionsnedsättning eller demenssjukdom.
- Villkor: Den anhörige ska vara bosatt i Uppsala kommun och den närstående ska vara över 65 år.
- Dokumentation: Bedöms utgöra rådgivning och är undantaget från dokumentationskravet.

Syninstruktör

- Syfte: Att ge rådgivande stöd till personer med synnedsättning för att öka självständighet, trygghet och delaktighet genom hjälpmedel och strategier, anpassat efter individens livssituation. Stödet kan ges i hemmet.
- Målgrupp: Personer med synnedsättning som bor i Uppsala kommun och som behöver stöd i användningen av synhjälpmedel.
- Villkor: Personen ska vara bosatt i Uppsala kommun och vara över 65 år.
- Dokumentation: Individuell dokumentation krävs för att följa deltagande och individuella behov.

Hörselinstruktör

- Syfte: Att stödja personer med hörselnedsättning genom vägledning i användning av hörselhjälpmedel, samt anpassningar för att förbättra deras vardag och livskvalitet.
- Målgrupp: Personer med hörselnedsättning som bor i Uppsala kommun och som behöver stöd i användningen av hörselhjälpmedel.
- Villkor: Personen ska vara bosatt i Uppsala kommun och vara över 65 år.

- Dokumentation: Individuell dokumentation krävs för att följa deltagande och individuella behov.

Stödsamtal till anhöriga

- Syfte: Att erbjuda individuella stödsamtal till anhöriga för att underlätta deras situation, förebygga ohälsa och skapa en hållbar omsorgssituation.
- Målgrupp: Anhöriga från 7 års ålder som är berörda av en närståendes sjukdom eller funktionsnedsättning.
- Villkor: Den anhöriga ska vara bosatt i Uppsala kommun. Den närstående ska vara över 65 år.
- Dokumentation: Individuell dokumentation krävs för att följa deltagande och individuella behov.

Egentidsstöd till anhöriga

- Syfte: Att ge stöd och trygghet till anhöriga genom att erbjuda tillsyn för den närstående vid ärenden eller aktiviteter.
- Målgrupp: Anhöriga som ger stöd till en närstående med långvarig sjukdom, funktionsnedsättning eller demenssjukdom.
- Villkor: Både anhöriga som ger omsorg och den närstående ska vara bosatt i Uppsala kommun. Den närstående får inte ha hemtjänst eller växelvård, med undantag för enklare insatser som till exempel dusch en gång i veckan. Den närstående ska vara över 65 år.
- Dokumentation: Individuell dokumentation krävs för att följa upp individuella mål samt behov.

Sysselsättning för personer som tidigare haft daglig verksamhet

- Syfte: Att erbjuda social gemenskap och sysselsättning för äldre personer som tidigare haft daglig verksamhet enligt LSS.
- Målgrupp: Personer över 67 år som tidigare haft daglig verksamhet enligt LSS.
- Villkor: Boende i Uppsala kommun med beslut enligt LSS.
- Dokumentation: Individuell dokumentation krävs för att följa deltagande och individuella behov.

Förvaltningen kommer att fortsätta utvecklingsarbetet med att identifiera och anpassa fler insatser som kan erbjudas som öppna, i syfte att säkerställa en tillgänglig, förebyggande och flexibel socialtjänst i enlighet med den nya lagstiftningens intentioner.

Ekonomiska konsekvenser

Införandet av den nya socialtjänstlagen innebär ett omfattande omställningsarbete för nämnden, särskilt kopplat till dokumentation och organisering av öppna insatser. För detta utgår statligt stöd i form av statsbidrag. Det aktuella förslaget ryms inom ramen för detta omställningsarbete och medför därför inga direkta ekonomiska konsekvenser för nämnden.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 22 maj 2025
- Bilaga, Beskrivning av insatser

Vård- och omsorgsförvaltningen

Lenita Granlund
Förvaltningsdirektör

Bilaga 1,

Beskrivning av insatser

Tabellen visar insatsens definition, verksamhetens nuvarande benämning samt om insatsen behöver dokumenteras i akten.

Definition	Benämning av verksamheter idag	Dokumentation i akt
Träffpunkter	Träffpunkter inkl. mobila	Nej
Demensvårdsstöd	Anhörigcentrum	Ja
Rådgivande samtal till anhöriga	Anhörigcentrum	Nej
Syninstruktör	Anhörigcentrum	Ja
Hörselinstruktör	Anhörigcentrum	Ja
Stödsamtal till anhöriga	Anhörigcentrum	Ja
Egentidsstöd till anhöriga	Anhörigcentrum	Ja
Sysselsättning	Guldkanten	Ja